

שהראו לי תואר המכונה ופעולתה נוכחנו, שהתחתון אינו עושה כלום שהוא רק לשמור על עור הפנים, וכל פעולת הגילוח היא מהסכין שמתנועע וחותך ואינו נוגע בעור כלל, שיש הפסק מהתחתון ולא ידעתי שיהיה איסור לאוין של השחתה בזה" עכ"ל.

ובמשנה הלכות ח"ו סימן ק"נ אחר שפלפל בדברי הגרצ"פ פראנק כתב וז"ל "אבל בדין שהמכונה נעשית באופן כזה שא"א להסתפר באופן אחר אלא לעולם אינו חותך התחתון בלי העליון ועיקר החיתוך בא ע"י העליון כה"ג פשוט דלא הוי תער ומותר" עכ"ל. ועוד כתב וז"ל "אפילו יגלח עד העיקר לגמרי למשעי מ"מ התורה לא אסרה גילוח אלא בתער, ובמספריים אף דיגלח לגמרי מ"מ אין בזה איסור," עכ"ל.

בשו"ת סופר המלך הלכות עכו"ם סי' י"ג אות ב' כתב בשנת תשכ"ג אודות מכונות שי"ק שא"א לחתוך בלתי עם שני החלקים חותכים יחד, וכתב שהוא מותר בין אם נקבים קטנים או גדולים, וז"ל "ואין חשש שהבשר יכנס מרוב מהירות מהלך המכונה דאפי' אם יכנס לא יחתוך התחתון בלי העליון והוי ממש כעין מספריים. וכן עמא דבר יראים וגם שלמים אשר בין האומות מהלכים בחו"ל, להשתמש במכונות אלו, ודין מכונות אלו המה כמכונות אפס שהשתמשו במדינותינו" עכ"ל.

ואח"כ פקפק על המכונות שיש להם סכין חד כתער ע"פ סברת תה"ד בשם גליון התוס'.

ובשו"ת ויען יוסף יו"ד סי' פ"ט כתב גם כן שמכונות מגלחות למישעי וצריך לברר שאין הלהב חד כתער שאז יש לחוש לדעת גליון התוס' שהובא ברמ"א.

דעת גאוני הספרדים

[מלוקט מיביע אומר חלק ט']

דעת הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל, דעת שו"ת שואל ונשאל ושאר גאוני תוניסיה וג'רבה

ז"ל שם "גם בשם הגרב"צ אבא שאול זצ"ל שמעתי שהורה להתיר אף במכונות גילוח החשמליות, ואפילו אם ע"י הגילוח במכונות אלו יהיו פניו חלקים כמו בתער לית לן בה. וכן אמר לי בשמו תלמידו הרה"ג רבי גדעון בן משה נר"ו שאחר שישב על מדוכה זו בעיון יחד עם תלמידיו בישיבה העלה להתיר "עכ"ל. שו"ר שכ"ה להדיא באור לציון.

עוד הביא שם מהגהות הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א ר"י כסא רחמים על שו"ת יצחק ירנן ח"א כרך ב' עמוד תמג וז"ל "שכן היו מורים רבותינו גאוני תוניסיה וג'רבה לתלמידיהם להתיר להם להתגלח כעין תער במכונה דקה אשר פעולתה זוגית כעין מספריים וכמש"כ בספר ברית כהונה חיו"ד מערכה ז אות י", עכ"ל.

וכן הוא בשו"ת שואל ונשאל, להג"ר כאלפון משה הכהן בעל

ברית כהונה, בח"א סי' צ"ז ובח"ג סי' תי"ב להתיר כל מכונה
אפי' בחשמל אם פעולתה זוגית⁴². וז"ל שם "וא"כ אם המכונה
המשתמשת בליכתריסיתי [בחשמל] היא עושה בשני הזוגים בבת
אחת כמו השימוש במספריים יש להעלים עין מהעושים כן [שם
בתשובה האריך ע"פ קבלה להחמיר] ואם מרוב המהירות זוג
משני הזוגים פועל ומגלח לבדו הא ודאי דזה תער גמור ואסור"
עכ"ל.

הערות

42. עוד ראיתי מובא מרבי רחמים חי חיותא הכהן מג'רבה שהביא מעשה מהרב
רפאל ג'אמי ז"ל מתונים ושם מבואר דפשיטא להו היתר המכונה.

פרק ד

טעם ומקור ההיתר במכונת גילוח
שדרך העולם להשחית בה

מאחר שראינו להרבה גדולים שהתירו שימוש במכונות הגילוח המשחיתין משום שפעולתן כמספריים, צריך לעיין בסברתם, שהרי לעיל הארכנו לבאר שטעם היתר מספריים המשחיתים הוא משום שאין דרך להשחית במספריים, ואילו מכונות גילוח מיוחדות לגילוח והדרך להשחית בהן⁴³ כתער, ומדוע התירוהו הגדולים. וכדי לעמוד על עניין זה נקדים סוגית מלקט ורהיטני והפולמוס שהתחולל סביב ה"סייפטי רייזור".

ביאור היתר מלקט ורהיטני

במשנה במסכת מכות דף כ. איתא דאינו חייב עד שיטלנו בתער, ר"א אומר אפילו ליקטו במלקט ורהיטני חייב. ופירש רש"י במסכת קידושין דף לה: ד"ה במלקט וז"ל "פליינ"א של מצחצחי חרבות שמחליקין בהם את תיק הסייף ורהיטני פליינ"א של עושי תריסין"

43. אם כי אנו מפקפקים בהנחה זו משום שברוב הפנים אין השיער נשחת כתער כמש"כ בשו"ת תשובות והנהגות ח"ה סי' רס"ד, וכן נתפרסם ב"יתד נאמן" בכתבה בענין זה מה"ר אליהו דרעי שליט"א.

עכ"ל. ורש"י במסכת שבת דף צז. ד"ה לפי שא"א פירש וז"ל "והן בשני גווני כלים של עץ וברזל חד נעוץ בתוכו ובהן משווא פני רוחב הקרש ומחליקה" עכ"ל. [ומלקט ורהיטני נזכרים בטושו"ע יו"ד סימן קל"ה שמסירין בו קליפה דקה מחבית עץ להכשירה.]

ובגמ' במכות דף כא. וז"ל "יכול אם לקטו במלקט ורהיטני יהא חייב ת"ל לא יגלחו" ופירש הריב"ן וז"ל "אבל רהיטני משחית ואין דרך לגלח בו" עכ"ל. עוד שם בגמ' "ר"א אומר אפי' לקטו במלקט ורהיטני חייב וכו' וקסבר הני נמי גילוח עבדי" ופירש ריב"ן "השחתתן עושה גילוח, כלומר גילוח מקרי דדרך לגלח בו".

וכתב במהר"ם וז"ל "נ"ל לדידיה [ר"א] הא דכתב רחמנא לא יגלחו אתי למעוטי שאר כלים דאית בהו השחתה ולא עבדי גילוח וכו' עכ"ל.

ובערוך לנר שם בד"ה גילוח שיש בו השחתה תמה וז"ל "זה קשה לכאורה, אם משחית כ"כ שחותך השיער בצד עיקר למה אין דרך לגלח בו" עכ"ל. ובאמת בסמ"ג לא תעשה נ"ח פירש דמלקט ורהיטני אינו נכלל בלשון גילוח אבל בתער מצינו לשון גילוח דכתיב יגלח ה' בתער השכירה וכ"ה ביראים סי' שכ"ה. ותמה במהרש"ל בחידושיו לסמ"ג מדוע הוצרך לפסוק זה דתער נקרא גילוח, ותירץ דה"א דגם מלקט הוי דרך גילוח וע"כ הוצרך לפסוק להוכיח דבתער מצאנו לשון גילוח ולא במלקט. והיוצא מדבריו, דהגם דמלקט ורהיטני שווים לתער דמשחיתים וחשיב דרך גלוח, מ"מ לשון גילוח מצאנו במשחית בתער ולא במלקט.

ומעתה יש לחקור לדעת ריב"ן [והתוס' בנוזיר דף מ, והפסקי רי"ד במכות שם] שכתבו דרהיטני נתמעט משום שאין דרך העולם לגלח בו, האם הכוונה שע"כ לשון גילוח נאמר בתורה רק על המשחית בתער וכנ"ל בסמ"ג, או שגילוח הוא שם כללי לכל חיתוך השיער הנעשה כדרכו ומלקט ורהיטני אין דרך לגלח בהם, וממילא אינם בכלל מעשה גילוח.

והנפקא מינה בזה, דאם נאמר כצד הראשון שפירוש מילת גילוח הוא השחתה בתער, וכעין שהביא הסמ"ג מהפסוק, א"כ גם באופן שבאיזה מקום יהיה הדרך לגלח במלקט ורהיטני אכתי לא יקרא גילוח, אבל אם גילוח כולל כל מיני חיתוך רק בתנאי שהוא כדרכו אז בכה"ג יהא חייב על גילוח.

דין הסייפטי רייזור

על מדוכה זו ישבו האחרונים לפני כמאה שנה כאשר החלו לייצר "סייפטי רייזור" שהוא כלי בצורת מלקט ורהיטני אלא שהוא נעשה במיוחד לגילוח, וע"כ דרך לגלח בו.

וכבר ביארנו ממהרש"ל וערול"נ שבודאי מצד מעשה הגילוח אין שום חילוק בין תער למלקט, ששניהם הם סכין בצורת כלי שונה ועושה ממש אותה הפעולה. רק מאחר שרגילין לייחד סכין תער לגילוח וכלי בצורת רהיטני עושים ליישור העץ משו"ה עצם יעוד הכלי גורם שאין מגלחים בו. ויש לדון מה יהא הדין באם יחדו

מלקט לגילוח, האם נאמר שעתה חשיב דרך גילוח כיון שאין היעוד גורם שלא יגלחו בו.

ובחידושי הרמ"ה הנ"ל הביא ראיה להקל בזה, ממסכת נזיר דף מ. דרבנן ילפי גילוח מצורע דמצוותו דוקא בתער ולא במלקט, מדכתיב זקנו כמו שהבאנו כל הסוגיא לעיל, ואם נאמר דמלקט ורהיטני שנעשה דרך לגלח בהם יהיה אסור בזקן, א"כ מצורע יוכל לקיים בהם אז מצות גילוח, והרי מבואר בגמ' דמצוותו בתער. [וכבר ביארנו לעיל דלא יתכן שמצורע יגלח בשום כלי אחר שהרי הגמ' משוה דינו לנזיר וללויים שכתוב בהם תער להדיא, ובהם בודאי אין נ"מ אם מיחדים מלקט לגילוח סו"ס אין שמו תער, ומפורש בתורה דמצוותם בתער.] וע"כ אפילו יחד מלקט ורהיטני לגילוח אין בו איסור גילוח ואין מצורע מקיים בו מצות תגלחת.

ומזה מוכח, דגילוח של השחתה שאסרה תורה הכוונה לכלי תער, שבו היה עיקר הדרך לגלח ולהשחית בזמן מתן תורה, ואין הדרך גורם האיסור אלא שהוא מגלה על איזה כלי דיברה תורה, וע"כ אף שנעשה דרך לגלח במלקט אין הדין משתנה, דסו"ס כוונת התורה לכלי שהיה בו עיקר דרך גילוח והשחתה בזמן מתן תורה.

וכתב עליו בשו"ת בית אב הנ"ל וז"ל "הנה הא ליתא, דהרי אם נימא דיחוד דמלקט ורהיטני מהני שיהיו כמו תער, א"כ הרי אכתי מוכח דזקנו דמצורע הוא בתער דוקא, דהא מלקט ורהיטני כשייחדם לגילוח נמי הווי' כמו תער וליכא נ"מ בינייהו" עכ"ל.

דהיינו, שבעצם אין חילוק בין תער למלקט ששניהם הם סכין ביסודם, ואין חילוק בצורת הכלי משנה את שמו מתער לדבר אחר. רק מאחר שמיועד לכלי אומנות משום הכי אין שם תער עליו אלא שם מלקט ורהיטני. אבל אחר שייחדו לגילוח הוא ממש תער.

ומוכח דכתב זה לפי הנחת הרח"ה שמצות מצורע אינה יכולה להשתנות, רק סובר שרהיטני שהוא סכין הוא בעצם תער, רק דס"ל לרש"י דאין שמו תער כל זמן שהוא מיוחד לכלי תשמיש להחליק בו, ואחר שייחדו לגילוח הוא ממש תער, ובתער נופל לשון גילוח. ובספר מגד גבעות עולם ג"כ כתב לפרש כן.

וגדולה מזו מצאנו באחרונים אודות גילוח באבן שיש לו חידודים שנקרא "פימסנשטיין", בנו של הנוב"י מהדו"ת יו"ד סי' פ"א אוסרו משום דבתורה לא נאמר תער של ברזל דוקא. ובגידולי טהרה סי' מ' אות ה' משמע דמותר וכן בשו"ת חיים שאל ח"א סי' נ"ב ובח"ב סי' כ"ז. ועי' באורך בחידושי הרח"ה ובשו"ת מנחם משיב הנ"ל דהטעם להקל בזה דאין בו תואר סכין חד כתער.

ומבואר מכל הנ"ל דהכל תלוי בשם הכלי ואם יש לו שם תער כמו אבן מחודד לדעת הנוב"י אין צריך לחקור אם דרך לגלח בו, ואם אין לו שם תער גם אם דרך לגלח בו מותר לגלח בו.

ובעיקרא דדינא במלקט הנ"ל, בשו"ת מנחם משיב סי' מ"ג כתב ע"פ דברי רש"י ותוס' וז"ל "ולפ"ז כשמיוחד לגילוח הוי ממש כתער". עכ"ל ולפי מה שפירשנו לעיל בפרק ב' באריכות גדולה את

דברי הליקוטי הלכות דמיירי בסייפטי רייזור הרי דדעת החפץ חיים
 נוסה לאסרו.⁴⁴

ובמגד גבעות עולם הנ"ל הביא, ששאל את הגר"מ פיינשטיין
 זצ"ל היאך התיר את מכונות הגילוח, הרי האידנא כל העולם
 מגלחין בו, והוי דרך גילוח לדעת הריב"ן, וענה לו בתוקף, שאין
 זה הפירוש בריב"ן, וברור שכוונתו היה לא' מן הביאורים הנ"ל של
 הרח"ה והבית אב.

דברי יוסף

דין מכונת גילוח

ומעתה נתבארה הדק היטב הנחת כל גדולי עולם שהתירו גילוח
 במכונות שפעולתן כמספריים⁴⁴, הגם שמשחיתות ודרכן בכך, וכל
 העולם מגלח בהן, והוא משום דסוברים שאיסור גילוח הוא דוקא
 בכלי תער, ורק עליו נופל לשון גילוח של השחתה, וזה לעולם לא
 ישתנה. וההכרח לזה כבר כתבנו מחידושי הרח"ה משום דפשיטא
 דמצות גילוח של מצורע לא ישתנה.

העולה מהנ"ל שיש להוכיח מהסוגיא דנויר שמספריים
 המשחיתים שהותר לגילוח הזקן משום שאין דרך להשחית
 בהם, גם אם ישתנה מנהג בני אדם ונעשה דרך להשחית בהם,
 מ"מ לא נשתנה הדין ומותר לגלח בהם.

44. משא"כ הסייפטי רייזור הנ"ל שפעולתו כמעשה תער ממש, ולאחר שיחדו
 לגילוח שם תער עליו לדעת הבית אב.

פרק ה

גדר ההיתר

מה שנשאר לבאר בזה, הוא חילוקי הלשונות של המתירים בטעם ההיתר.

דין מכונה שיש בה סכין חד מאוד כתער ואינו נוגע בעור

מלשון שו"ת תירוש ויצהר, שו"ת מהר"י שטייף, שו"ת שואל ונשאל ודעת הגר"מ פיינשטיין ועוד דמכונת גילוח דינה כמספריים כעין תער, היינו משום משום אחד מהזוגים אינו חותך בעצמו, רק בצירוף הזוג השני, וע"כ אין שמו תער אלא מספריים. ובמכונות שיש בהן סכין חד כתער שחותך בעצמו [כמו האקומע"ן שהזכרנו מסופר המלך] אז עדיין יש לומר שהמכונה אסורה ואין ההפסק של הרשת מועיל כלום מאחר שיש תער-שחותך בעצמו והתוצאה היא השחתה [וזה דומה למעביר סכין ע"ג מסרק דק מאד באופן שהתוצאה היא השחתה].

אמנם לשון שו"ת הר צבי, ושו"ת הגרי"א הענקין ושו"ת דברי יציב הוא, שמאחר שיש רשת מפסיק ואין הסכין פוגע בעור זהו מעשה מספריים ולא תער, וכ"כ הסטייפלר שהעתקנו לקמן בפרק ו' שמספריים אינו חותך בצמוד לפנים משום הפסק זוג התחתון משא"כ תער שמונח על הפנים. ואם זהו הגדרת התער הרי שיש

להתיר אפילו מכונה שיש בה סכינים חדים ואפילו אם תוצאת הגילוח יהיה השחתה, רק יזהר שלא ידחוק המכונה בכח על פניו, שמא יכנס בו העור ויפגע בו הסכין, ויעבור על אזהרת הרמ"א שלא לחתוך בזוג התחתון כמו שכתבנו לעיל בחלק א' פרק ד'.

וכ"כ להדיא בשו"ת משנה הלכות הנ"ל וז"ל "והא דעליון לבדו מותר אף דאז נמי הו"ל כתער נראה דבכה"ג לא הוי כתער דתער לא הוי אלא על בשרו ממש וכו', אבל אין לזה ענין אם הוא חלק או לא כנלפענ"ד ברור בס"ד" עכ"ל.

דין מכונה שיש בה סכין שאינו חד מאוד אמנם חותך מחמת מהירותו

בשו"ת שואל ונשאל הנזכר כתב שאם הסכין חותך מחמת מהירות הסיבוב גם זה אסור כתער, והרבה יש לעיין בזה כמו שהאריך הגר"מ שורקין שליט"א במכתב אחד להבהיר היתר גילוח במכונות, שהרי כיון שאינו חד ואין חותך כדרכו ורק מחמת מהירותו, אין זה תואר תער כלל, שהרי בכל דבר אפשר לחתוך במהירות המספקת.

ושאלתי [י.א.פ.] להגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א איזה מכונה מותרת לפי דעת האגרו"מ, והשיב שהוא מורה לקחת דגמי נורלקו, ושאלתיו שוב שראיתי תצלומים בהם מוכח שהסכין חותך בעצמו ללא עזרת הרשת. וענה לי שבהכרח זה נעשה ע"י המנגנון המשוכלל באופן שהשיער מוחזק וכדו'. וזה ממש כסברת הגר"מ

שורקין שליט"א הנ"ל. וכבר כתבנו שכן הגרמ"פ זצ"ל ושאר גדולים בדקו אם הסכין חותך שיער כדרכו.

אמנם נראה ברור שגם השואל ונשאל החמיר רק בסכינים חדים קצת שבצירוף המהירות חותכים כתער. והטעם לזה שגם תער אין שיעור למהירות שמעבירו על בשרו. אבל במכונות שסכיניהם אינם חדים כלל, אלא שנוצר מצב שהשערה והעור נמתחים הרבה וע"י כן נחתך ע"י הסכין, אין זה גילוח אלא מריטה בעלמא ולכל הפחות לא שייך על זה שם תער כלל.

וכ"כ בשו"ת בית אב הנ"ל וז"ל "אבל באבן שהוא משפשף ומשחית ואינו מגלח ומשחית בזה לא אסר הנוב"י מעולם וכו' וה"נ באבן שאין לו חידודים אלא שע"י חיכוכו ושיפשופו הוא ממרט ונושר השיער והוי משחית בלי גילוח" עכ"ל.

אמנם במקומות שנהגו לגלח ע"פ דעת הגדולים המתירים הרוצה לצאת ידי כולם יש לו ליזהר לחפש אחר המכונה שסכיניה אינם חדים, וע"כ לעולם פעולתו כמספריים, ובזה הולך בטח לדעת המתירים. ובסוף הספר הארכנו בביאור דין דגמי המכונות השונות והפקפוקים שבהם והדרך לצאת מידי ספק לכו"ע.

העולה שיש לדון לדעת המתירים בדין מכונה שיש בה סכין חד כתער אמנם אינו נוגע בעור הפנים, אם דינו כתער. ועוד באם יש בו סכין שאינו חד כתער אמנם חותך מחמת מהירות המכונה אם דינו כתער.

פרק ו

דעות האוסרים

[מחיר 2345.67]

במכונה ידנית

שו"ת צור יעקב, חפץ חיים בליקוטי הלכות [לפי הרבה גדולים]

בשו"ת צור יעקב ח"א סימן ק נשאל אודות המספרים השונים במשינדל [מכונה ידנית], ומסיק, דבכל ענין צריך לשייר שערות כדי לכופ ראשן לעיקרן [אפילו במספריים], ופחות מזה הוי השחתה. [ודברים אלו לית מאן דחש ליה.]

הרבה גדולים הבינו, שהח"ח בליקו"ה שכתב שהמאשינקע הנקרא אָל לכאורה דינה כתער, היא המכונה הידנית. אמנם בשלחן הלוי להגר"י בעלסקי שליט"א כתב, שנמצאה מכונה ידנית מזמן הח"ח שקבוע בה סכין חד שפעולתו ממש כתער ולא מספריים, ועל זה דיבר הח"ח⁴⁵. ועי' לעיל בפרק ג' בדעות המתירים מכונה ידנית משו"ת קול מבשר, שהזכיר שניידע מאשינע שיש בו סכין חד שיכול לחתוך לבד. גם בשו"ת מנחם משיב סי' מ"ג משנת תרפ"ט הזכיר מכונה כזו.

45. ועי' שו"ת להורות נתן ח"ג סי' ס' - ס"ה וביביע אומר הנ"ל שתמהו על לשון הח"ח לפי הבנתם שדיבר על מכונה הידנית הידועה, וכתב שם בלהורות נתן די"ל שהיה לח"ח מכונה שפעלה בצורה אחרת.

ועוד עיין לעיל בפרק ב' בדעת החפץ חיים שהצענו עוד אפשרות, שדיבר על "סייפטי רייזור" שהוא כעין תער ממש.

במכונה חשמלית

דעת שו"ת מנחת יצחק ושו"ת שבט הלוי

כבר כתבנו, דדעות האוסרים חלוקים בטעם האיסור. יש שאסרו מספריים משחיתים [והם המנח"י ח"ד סי' קי"ג, שבה"ל ח"ד סי' צ"ו ובאר משה ח"ז קונ' העלעקטריק סי' י"ט], וכבר פלפלנו ובארנו הדברים בחלק א' בקונטרס מספריים המשחיתים. ויש גדולים שחוששין, שמא נדחק עור הבשר בין הנקבים עד שסכין הגילוח פוגע בעור וחותך את השיער כדרך תער ולא כדרך מספריים.

ובשו"ת מנחת יצחק ח"ד סימן קי"ג כתב, שבירר את המציאות אצל מומחים של חברות המייצרות מכונות גילוח, וקיבל תגובה משלושה חברות שברור להן שאין הסכין נוגע בבשר. ועוד חוות דעת מחברת קונים, שכתבו שע"פ ההשערה לא יוכל העור לידחק עד לסכין, רק אין רוצים לומר בבירור שלא יקרה בשום פעם מאחר שיש לזה חשיבות גדולה אצל השואל. וכתב המנח"י, שמאחר שידעו שיש לנו נ"מ בזה, אין זה בגדר גוי מסיח לפי תומו.

וכבר כתבנו שהגרצ"פ פראנק זצ"ל העלה חשש זה במכתבו, והציע שלא ילחצו את המכונה על הפנים. והרבה גדולים חששו לאסור אם התחתון חותך בפני עצמו.

דעת החזון איש

בספר מעשה איש ח"ג עמוד קע"ב הביא מהגר"צ פלמן שליט"א, ששאל את החזו"א אם אמת שאסר להתגלח במכונת גילוח חשמלית וז"ל שם "אמר לי הן כי הראו לי שהסכין שבתוך המכונה נוגע בבשר" עכ"ל, ושם מהגר"מ"ל שיינערט שליט"א שהחזו"א השיב וז"ל שם "המכונות שאני ראיתי אסורים הם, שמתי על היד והסכין שבמכונה גירד בעור. אמר הבן תורה שהג"ר משה פיינשטיין מתיר הדבר, הגיב רבינו ואמר שמעתי עליו, אולי באמריקה יש מכונות אחרות, אבל אלו שראיתי ניסיתי בהם וגירד את העור והרי"ז אסור" עכ"ל.

בשו"ת מנח"י ח"ד קי"ג העתיק ממכתב מו"ר הגר"מ שטרנבוך שליט"א, וז"ל שם "שסיפר לו עד נאמן ממצויני כולל פוניבז' ה"ה המופלג בתו"י הרב נח ברמן שליט"א, ששאל בעצמו פי החזו"א זצ"ל אם נכון השמועה שהוא פסק שיר"ש יש לו ליזהר שלא לגלח במכונה עלעקטרי, והשיב שלא נכון, רק זהו איסור לכ"א ולא ליר"ש בלבד וכו' שכבר עשה נסיונות במכונות גילוח שלכלך היד בדיו וגילח במכונה ונעשה נקי במקומות שונים וע"כ מוכח שנוגע בבשר והוי כתער, ויש לאסור בכולהו" עכ"ד⁴⁶.

46. בדעת החזו"א יש מבוכה גדולה, בשו"ת יביע אומר ח"ט מביא משו"ת יצחק ירנן ששמע מאדם נאמן שהחזו"א התיר מכונה מסויימת, וכן כתב הגר"מ שורקין שליט"א ששמע מהגר"מ כהן שליט"א שהיה מבאי ביתו של החזו"א שלא אסר את כל המכונות אלא בדק כל אחת לגופה, ומו"ר הגר"י פורטנוי שליט"א סיפר לי שמכיר שני אנשים שכאשר היו באר"י התיר להם החזו"א

דעת הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל [הסטייפלר]
ויבלט"א בנו הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א והגאון רבי
ניסים קרליץ שליט"א

בקריינתא דאגרתא חלק ב' מכתב פ"ה כתב וז"ל "ושמעתי
שמעכ"ת שליט"א עומד בפרץ והרעיש על המכונת גילוח שקרוב
לודאי שהברזל החותך נוגע בבשר והשי"ת יגדור פרצת עמו ורב
תשואת חן חן למעכ"ת עבור זה" עכ"ל. ועוד בחלק ג' מכתב מ"ט
מהגר"ח קנייבסקי שליט"א בשם אביו, וז"ל "ונתבקשתי לפרסם
שמעולם לא התיר את מכונת גילוח וכו' וק"ו של זמנינו שהוא
הרבה משוכלל יותר וקרוב לודאי שעצם הסכין נוגע בבשר והו"ל
תער ממש" עכ"ל.

מכונה (ואחד מהם היה המנהל של ישיבת ליקווד). ואולי צ"ל דאחר שהוברר
לו שהמכונה מגרד בעור התחיל לאסור וצ"ע.

אמנם לפי כל העדויות ומכתבי הגדולים היה דעת החזו"א לאסור דוקא משום
שהעור נוגע בסכין, אבל לא אסר משום איכות הגילוח שמוריד את כל השיער
כנ"ל. גם משמע מכל הנ"ל שהיה דעתו להקל במכונה ידנית. וצ"ע מה
שראינו בשו"ת שבה"ל ח"ד צ"ו שהיה לו משא ומתן עם החזו"א בזה ואסר
משום שמגלח את השיער לגמרי כדבריו, והרי לפי הנ"ל העדויות שלפנינו
בהם החזו"א אסר או התיר לא זהו טעמו. וטעם זה צע"ג כמו שנתבאר לעיל
בארוכה.

ולעצם הדברים שמעתי רבים תמהים על החזו"א בזה שהצליח לגרד דיו מעל
העור בכה"ג, ובשו"ת יביע אומר הנ"ל הביא מהשו"ת הנ"ל ששאל למומחה
יר"ש ואמר שנראה לו שהדרך שהצליח החזו"א להוריד ביד היה כנראה מחוס
המכונה. אמנם זה קשה מאד שיטעה בזה החזו"א.

ובתשובתו שבע"פ, בספר "הדרת פנים" עמ' ש"ס כתב וז"ל
 "כיון שלא נשאר כלום, בודאי הסכין החותך נוגע בבשר וכו', אבל
 היום שלא נשאר זכר, בודאי שהסכין נוגע בבשר וכו'. ומספריים
 הסכין העליון חותך, וזה לא נוגע בבשר, ובמכונות של היום ברור
 שהסכין נוגע בבשר, אילו היה קצת הפסק, לא היה נשאר כולו
 מגולח, המצב הוא כזה, הסכין מושך את הבשר ע"י המהירות ונוגע
 בבשר וזה איסור גמור" עכ"ל. ובאורחות רבינו ח"א בהוספות עמ'
 ל"ח כתב וז"ל "והא ראייה שזה מגלח הזקן חלק לגמרי, א"כ הסכין
 מסתמא חותך סמוך לבשר, ואמר שאצל מרן החזו"א זצ"ל, ניסו
 וחתך סמוך לעור ממש וכו'" עכ"ל.

הנה, מבואר מדבריו, שהיה ברור שלא נשאר זכר לשער, אלא הוא הושחת לגמרי, אך לא הייתה זו הסיבה לאסור, אלא זו היתה ראייה לכך שהסכין נוגע בעור ומשחית השער כמעשה תער ממש וזו היתה סיבת האיסור. וכן מבואר מהבדיקות שטרח בהם החזו"א אע"פ שהיה ידוע לו שהמגלחים נקיים למישועי.

אמנם, השערה זו צריכה עיון גדול, מאחר שגם במכונות שאין בהם סכין חד כלל, נעשה העור חלק לגמרי. וכבר ביאר הגרש"ז אורבך זצ"ל במכתבו משנת תשכ"ה, שהודפס במנחת שלמה ח"ב, שהסיבה לכך שהעור נעשה חלק, היא משום שהשער נמשך [נמתח] לתוך המכונה ע"י המהירות, ולאחר שנחתך חוזר לתוך העור, והעור נסגר עליו.

הרי, שלפי דעה זו, נראה ברור, שכאשר אין חשש תער כלל, הגם שהמספריים משחיתים, מ"מ מותרים. ואולי אז הוי המכונות המצויות באר"י מתוצרת אקומע"ן ונורלק"ו [פיליפס] ודומיהם, כנזכר לעיל מ"סופר המלך" שהיה בהם סכין חד.

בסוף ספר חוט השני פסקי הגר"נ קרליץ שליט"א חלק א' כתב וז"ל "מ"מ כפי הנראה במכונות ע"י דחיקה נכנס העור לבין החריצים והוי תער ממש" עכ"ל.

מכונה שאין בה סכין חד

לפי הדעה הזאת מבואר דאין חוששים משום שהפנים נשארות חלקות, רק משום שהסכין פוגע בעור. ולפי זה במכונות אשר הוכח ע"פ הנסיון שסכיניהם אינם חדים כגון שי"ק הנ"ל, והחיתוך נעשה רק ע"י פעולת מספריים בהתנגדות של הרשת, וגם אם ידחק העור פנימה העור יגרד אבל הסכין לא יחתוך לכל הדעות יש להתיר לגלח בהם. [כנ"ל בשו"ת סופר המלך בפרק ב' — סוגי המכונות].

וצ"ע על מש"כ בשם החזו"א לאסור את כל המכונות מאחר שחלקם פועלים בודאי באופן זוגי כמספריים. והנראה בזה דדעת החזו"א, דמאחר שיש מכונות שיש בהן תער ממש כנ"ל, ואחרות שיש בהן חשש תער כנ"ל, א"א להקל בשום אופן בדבר המסור לרבים שבקל יבואו לידי מכשול. וכבר הבאנו לעיל משו"ת מהר"י שטייף וז"ל "ואולי אין להתיר המכונה שלא יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקי בייתוס מותרין" עכ"ל.

וכעין זה ביאר בספר חוט שני [הלכות שבת ח"א בקונטרס החשמל אות ב'] את האיסור לפתוח מקרר בשבת וז"ל "ונראה דטעמא דאסר מרן החזו"א לפתוח המקרר אף בשעה שהמנוע פועל וכו', משום גזירה אטו פתיחת המקרר כשאינו פועל, והיינו דסבר דכל מקום שהחשש שהאדם יכשל באיסור הוא חשש מוכח, אין צריך בזה תקנה מיוחדת של חז"ל לעשות גזירה, כיון שזה רק בירור שענין זה הוא בכלל "משמרת למשמרתי", וה"ה לכל מקום שהגזירה מוכחת" עכ"ל.

ולענ"ד אפשר שאולי גם מהמתירים הקדומים שהזכרנו דיברו לפני שהתחילו לייצר מכונות שיש בהם סכינים וכדומה, כמו שמבואר בשו"ת מהר"י שטייף הנ"ל, דיש לדון לאסור את כל המכונות משום לא פלוג.

דעת הגרי"ש אלישיב שליט"א

בקובץ תשובות ח"א סי' ל"ב אות ב' הביא את לשון הליקוטי הלכות וכתב וז"ל "והנה המאשינקע אשר המציאו בימי החפץ חיים כמלפני מאה שנה אינו בבואה דבבואה למכונות המשוכללות שבזמנינו ובכן כל עוד ואינו בטוח שאחרי השימוש יהיה מורגש כל שערה ושערה הרי הוא נלכד באיסור תורה ממש" עכ"ל.

ומתבאר מדבריו ששיעור השחתה הוא כאשר אין מורגש שערות אלא הפנים חלקות. ועי' לעיל בחלק א' פרק ג' "בגדר שיעור השחתה" שתמהנו על מש"כ בקונטרס "בירור דברים" בשמו שמכונות הח"ח השאירה זיפים ואעפ"כ אסרה, וא"כ הגריש"א

שליט"א אין חושש לדינא לדעת הח"ח רק מביא סמך לאיסור מדברי הח"ח. דהיינו שהחפץ חיים חשש גם כשנשאר זיפים ואין המנהג כמותו מ"מ בזה שלא נשאר זיפים כלל לכו"ע יש לאסור.

עוד קשה שם בקונטרס "בירור דברים" בשמו דצריך לשייר שיעור כדי קריצת הציפורן, ולכאורה משמע שכל שמרגיש בהכרח הוא בכלל שיעור זה וא"כ שיעורא למה לי הכל תלוי במה שאינו חלק.

והנה המכונה החדשה בהכשר הבית דין של הגר"מ גרוס שליט"א מבוססת על יסוד זה שכל שמרגיש משהו אינו כמושחת ולא נתנו בזה שיעור [כן שמענו מהר"א דרעי שליט"א].

ולא נתבאר בדברי הגריש"א שליט"א היאך ביאר את איסור הח"ח. האם אוסר מספריים המשחיתים וזה מוקשה מהסוגיא דנזיר, או שסובר שמספריים המשחיתים מותרים שאין דרכם להשחית בהם והח"ח אסר משום שנעשה דרך גילוח בו כמו שנתבאר וכמו שכתב הגר"מ שטרנבוך בהסכמתו לספר זה. ועי' קונ' "בירור דברים" שפלפל בצדדים אלו בדעת החפץ חיים.

גם אינו מבורר אם דעתו בכל מכונה לאסור כתער אף שפעולתה מספריים ממש או שחושש לדעת החזו"א והסטייפלר וסייעתו שהעור נכנס לנקבים והסכינים החדים חותכים השערות וכמו שכתב בדעתו הגרמ"מ קארפ שליט"א בספרו הלכות שבת בשבת עמוד מז הערה 79 וע"ז כתב בקול קורא דהוי ודאי איסור תער.

גם הגרא"מ שך במכתבו כתב לאסור על סמך דעת הח"ח והחזו"א ולא פירש טעמו.

פרק ז

סוגי מכונות הגילוח ודיניהם

כבר כתבנו בהקדמה שיש מבוכה גדולה בקרב הבני תורה בידיעת הטעמים והנימוקים של גדולי התורה האוסרים והמתירים את השימוש במכונות הגילוח. וכתבנו שיש תועלת גדולה בבירור טעמי הדין לאותן מקומות הנוהגים ע"פ מסורת מרבותיהם להתגלח במכונות, שידעו לקרב מכונות שהם כשרים בודאי לדעת רבותיהם ולהרחיק מכונות מפוקפקים. וע"כ לבקשת מו"ר הגר"מ שטרנבוך שליט"א אנו מלקטים את שמות מכונות הגילוח הידועים לנו ומפרטים דינם לפי כל הנתבאר בספר זה. וכבר כתב הגאון בעל המנחת יצחק אחר שהאריך בתשובתו לאסור את כל המכונות גילוח וז"ל שם באות כח "ובזה תבנא לדינא שעכ"פ הסומך על מנהג העולם להקל וכו' וכבר חשבתי שמהנכון לברר איזה המובחר בהם להלכה, וליתן הוראות להשואלים, שאין רצונם בסם, שיגלחו דוקא בזה אבל עדיין לא הגעתי לידי מדה זו" עכ"ל בסוף התשובה.

סיכום הדעות

כמובן, דלדעת הגדולים שאסרו מספריים משחיתים פשיטא שכל סוגי המכונות גילוח אסורים בהחלט. מלבד המכונה החדשה

שפיתחו ביה"ד המיוחד לעניני מכונות גילוח (מגה) שפעולתו להשאיר זיפ הנרגש ולזה לדעתם⁴⁷ יצא מכלל השחתה.

לדעת מרן החזו"א ביארנו לעיל שאסר מכונות משום שהסכין שבו פוגע בעור ועושה מעשה תער. וביארנו שהגם שיש מכונות שפעולתם כמספריים ללא סכין דעת החזו"א לאסור הכל [כפי עדות כמה גדולים] דלאו כו"ע דינא גמירי ויבוא לידי מכשול.

ובדעת המתירים ביארנו בפרק ה' שיש חילוקים בגדר ההיתר, יש שסמכו על הרשת המפרדת בין העור לסכין ואז אין לה דין תער, ואע"פ שיתכן שיכנס העור ויעשה הסכין מעשה תער, כבר כתב הגר"צ פ' פרנק זצ"ל שלא יהדק המכונה להדיא לעור ואז דינה כזוג התחתון ככל הנתבאר לעיל בחלק א' סוף פרק ד'.

והרבה גדולים כתבו שצריך לוודא שאין סכין חד במכונה ופעולתם בשני זוגים. וע"כ כתבנו לעיל שמי שרוצה לצאת ידי ספק בדעת המתירים יזהר לקחת מכונה שאין בה סכין חד וכעצת המנח"י ח"ד סי' קי"ג.

47. עי' לעיל חלק א' פרק ג' בגדר שיעור השחתה, בחלק ב' פרק ו' בדעת הגרי"ש אלישיב שליט"א.

סוגי המכונות ודיניהם

ועתה נבוא על הסדר לדון במכונות המפורסמות ודיניהם.

א. מכונות שהסכין הפנימי הוא חד כתער וחותר ע"י עצמו והמגן עשוי רק להעמיד השיער במקומו. וכבר הזכיר מכונה זו בשו"ת סופר המלך הנ"ל והוא מחברת אקומע"ן שיש בו ארבע סכינים חדים ממש כתער, והוא דומה למכונה ששאל עליו הגר"י זלצר זצ"ל למנח"י ח"ד סי' קי"ג בשנת תשכ"ז ועי' שם שהוא מכונה חדשה, דהמכונות המקובלות עד אז פעולתם כמספריים והמכונה החדשה הזו "נדמה שהחריפות הסכינים הקטנים חותכים כתער ממש". וראינו מובא במאמר משנת תשנ"ג שכ"ה במכונת פנסוניק [Panasonic] וכן עוד מכונה שנועדה לשימוש חד פעמי.

ולדעת החזו"א אין ספק שיש לאסרו מאחר שחשש שהעור נדחק ויש כאן מעשה תער, וכמו שכתב בשו"ת סופר המלך הנ"ל. וגם לדעת כל הגדולים שכתבו להתיר דוקא באופן ששני הזוגים פועלים יחד ואין אחד חותר ללא השני אסור להתגלח במכונה זו. ולא נמצא סמך להתיר מכונה זו רק ע"פ דברי הגר"י הענקין זצ"ל והגרצ"פ זצ"ל וסייעתם שסמכו להתיר כל שאינו דוחק המכונה להדיא על העור, וככל המבואר לעיל. ובלא"ה ראינו שטוענים שכיום שהרשתות השתכללו לעין ערוך, וכן הם דקים מאד יותר מהמכונות של פעם וע"כ גם ללא הידוק כלל העור נצמד לסכין [והגם שלענ"ד זה טענה מפוקפקת, מ"מ אין ההיתר ברור].

וע"כ פשיטא דהמדקדק לחפש אחר מכונה היותר טובה יש לו לוודא שאין מכונתו בכלל סוג זה שיש בו סכינים כתער.

ב. מכונה שהסכין שלה אינה חד כלל וע"כ פעולתה כמספריים, שהסכין חותך בשפשוף עם הרשת והוא כדגם השי"ק הנ"ל בשו"ת סופר המלך, ושמו מוכיח עליו שי"ק בליידלס [bladeless] דהיינו ללא סכין. וכן העידו הרבה גדולים הנ"ל על המכונות שלפניהם שפעולתם כמספריים. ובכלל מכונות אלו יש דגמי רעמינגטון, בראון וסניו. ועי' שו"ת חלקת יעקב שכן מנהג החרדים במקומו לגלח במכונות שי"ק ורעמינגטון. מכונות כעין אלו התירו הרבה גדולים המתירים כנ"ל. [ולדעת החזו"א נראה שאסרו משום לא פלוג כנ"ל]⁴⁸.

אמנם במכונות רעמינגטון החדשים וכן בראון וסניו אפי' הישנים, יש להם רשת הנקרא [micro-screen foil] והוא דק מאד שיש בו חורים קטנים לכניסת השיער. יש שטענו שקצה החור הוא חד מאד כתער ויכול לחתוך בפני עצמו ויש חברות שכתבו פרסומת בענין זה שהרשת חותך בפני עצמו והסכינים רק טוחנים השערות וא"כ יש כאן מעשה תער ע"י הרשת. אמנם כבר כתב בתשובות שולחן הלוי שהבודק את חורי הרשת יראה שאינם חדים כתער כלל

48. יש מעוררים על כל הגדולים האוסרים והמתירים שנקטו בפשיטות שמכונות אלו הם מספריים, משום ששמעו ממהנדס שיתכן מצב שהשיער נמתח מאד בחור הדק שברשת ואז גם סכין שאינו חד חותכו בחיכוך ע"פ העור. ודבר זה הוא טעות דאין זה אלא מריטה בעלמא ומפני כן פשיטא דלא יקרא תער כמו שביארנו בפרק ה' דין מכונה שיש בה סכין שאינו חד מאד.

[וגם אנו לא ראינו שיש בהם חוד כתער]. וידוע שהפרסומת של החברות הוא רק להשביח מקחם [והראיה לכך שבפטנטים של חברת בראון במכונות הגילוח שלה מדברים בפירוש על פעולת מספריים [shearing] בין הלהב לבין הרשת הדקה. והוא בפטנט ארה"ב מס' 1154019252]. אמנם יש נמנעים מלגלח במכונות אלו מטעם זה⁴⁹.

ג. מכונות פיליפס ונורלקו [שהוא חברה אחת שמשווקת בשני שמות]. בשו"ת סופר המלך הנ"ל כתב שהידות מחודדת כמחט וכתב שניסה בהם וראה שאין חותכים ללא הזוג השני רק בדוחק. וז"ל שם "והנה מה שלא החלטתי לאסור המכונה השני" הנקרא נורלקו, כי לא רציתי לאסור בהחלטיות מה שהתיר אחד מגדולי ההוראה בעיר הזאת [ניו יורק], ויש מאחינו בנ"י המשתמשים

49. עוד שמעתי [י.א.פ.] מראש כולל בליקווד שהחשש על הרשת התחילה בשנת 1995 שאז ייצרו רשת דקיקה יותר. וסיפר לי ששמע מהגר"ד פיינשטיין שליט"א שבדק רשתות שונות אפילו באותו דגם מכונה ובחלקם היה חשש ובחלקם לא היה חשש.

ולענ"ד החשש בזה אינו אלא כזוג תחתון חד שהחמיר בזה התרומת הדשן ועוד גרע מזה. דמאחר שמצאו שרק באקראי ימצא רשת שיש בו חשש א"כ בהכרח שאין זה דרך גילוח המכונה אלא שהוא מספריים עם זוג תחתון חד. והנה שם החשש הוא שיניד זוג התחתון ויחתוך לחוד בלי העליון, אבל כאן שהזוג העליון נע במהירות כל רגע יש לומר שעדיף מזוג התחתון חד [וככל הנתבאר לעיל שהוא חומרא בעלמא]. ועי' שו"ת מנחם משיב סי' מ"ג שנחלק בזה עם ועד הרבנים ב"איזראלייט" ואכמ"ל. ואפילו לדעת המנחם משיב שם שהחמיר במכונה כעין זו הרי כתב שם שכל שאין החוד כלפי הפנים אין בזה חשש [ודלא כועד הרבנים שם] וכאן החלק שכלפי העור תמיד הוא מעוגל ללא חוד. ומ"מ יש נמנעים מזה כמשי"כ בפנים.

במכונות כאלו, ואחרי שביררתי אצלו מסר לי, כי ההוראה יצאה מפיו רק בתנאי שיבדוק כ"א את המכונה עם הגלגל הפנימי עם הידות אינו חותכים לבד נייר⁵⁰ או דבר אחר⁵¹ ורק אם אין בכוחם לחתוך אזי התיר להשתמש בהם והיות וראיתי כמו עיני שאינה חותכת לבד ממילא משמע להתיר עכ"ל.

וכבר כתבנו לעיל שזה היה מנהג האגר"מ להעביר שעה על הסכין לבחון חריפותו ואם לא נחתכה השעה אז התירו, ושם כתבנו שדעתו דאע"פ שמחמת מהירות המכונה יתכן שיוכל לחתוך⁵² מ"מ לדעת האגר"מ דוקא תער אסורה וכל שאין חותך כדרכו כתער, אזי הגם אם ע"י מהירות או תחבולות אחרות יחתוך סו"ס אין זה תער. וכן נוהגים תלמידיו לבדוק ע"י העברת שיער כנ"ל.

50. כשישבנו עם הר"א דרעי שליט"א הראה לנו שע"י החזקת הסכין בזווית מסוימת הצליח לחתוך נייר כשמעביר על משטח הנייר והצלחנו לעשות כן גם במכונות ישנות במודל שנת 1948 וכנראה שמורי ההוראה הנ"ל בדקו בזווית ישרה וכו'.

51. במכון צומת ביצעו ניסויים על מכונות הגילוח ע"י שהרכיבו את הסכינים באופן המאפשרת להפעילם ללא רשת מעליהם, והממצאים היו שבמכונות עד דגם 5000 לא הצליחו הסכינים לגלח שום שעה באופן זה, ומדגם 6000 הבחינו כי הלהבים חותכים שיער פה ושם. השינוי הוסבר ע"י זווית חוד השונה במקצת ומסיבות מטלורגיות.

52. בסרט שצולם בחברת פיליפס בהולנד לבחון את פעולת המכונה בשעת הגילוח נמצא שהסכין פוגע בשיער וחותכו לפני שהגיע השיער לדופן הנגדי. ומה הוכח שהרשת משמשת כעין תופסן לשערה להחזיקו במקומו עד שיבוא הסכין לחותכו. וכו"ז הוכח גם בדגמים ישנים ללא תוספת ליפט אנד קט[?].

אמנם כתבנו לעיל מהג"ר כאלפון משה הכהן בשו"ת שואל ונשאל שכתב להדיא לאסור אם חותך בעצמו מחמת מהירות הסיבוב, וכנראה שזה היה דעת החזו"א שאסר המכונות משום שהסכין פוגע בעור וחותר בעצמו באיזה ענין שיהיה, וע"כ אסר כל המכונות שא"א לעמוד על חריפות הסכין במכונה, ועוד שלא יהיה תורת כל אחד בידו לבדוק המכונה.

ושמענו שנהגו כמה מורי הוראה באמריקע, תלמידי מרן האגר"מ כשבא לפניהם מכונה מסוג זה ויש לו חוד, משפשפים עליו ברזל קצת לבטל חודו, ובזה יוצא מידי כל ספק לדעת המתירים.

ד. ליפט אנד קט, "סכין כפול" - שליפה וחיתוך.

במאמר בתחומין תשנ"ג אודות מכונות גילוח, רב שבתי רפפורט הביא מכתב מנהל יצור חברת פיליפס מתאריך 28 מאי '92 המתאר את פעולת מכונות פיליפס שיש בהם מנגנון שליפה וחיתוך בסכינים.

כל זוג להבים מורכב מלהב קדמי גמיש דמוי קפיץ ולהב אחורי קשיח, כאשר הלהב הקדמי פוגש שערה הוא מתחיל לחתוך אותה, מאחר שהקפיץ חלש מכדי לסיים את החיתוך אל מול התנגדות העור הוא נרתע לאחוריו. הלהב הקדמי בנוי כך שאין לו דרך להרתע לאחור ורתיעתו מסתכמת בתנועה מאונכת מן הפנים אל תוך המכונה. הלהב הקדמי הזה אווז השערה, ושולפה מן העור יחד איתו, מיד אחוריו מגיע הלהב המוצק החותר את השערה במקום